

Др Ружа ЂУК*

ПОРОДИЦА СТАНО ИЗ БАРА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Дубровник је, као највећи и најпросперитетнији град на источној обали Јадрана, познато трговачко, кредитно и занатско средиште, стално привлачио странце, нарочито трговце. Међу њима бројни су били трговци из српских земаља, јер им је омогућавао уносне послове, стицање богатства, сигурнији и удобнији живот. По доласку у Дубровник или након извесног времена проведеног у граду примани су у дубровачко грађанство. Додуше, оно им је додељивано под одређеним условима, од којих су били најважнији стална настањеност и поседовање непокретне имовине. Многе угледне дубровачке грађанске породице пореклом су из српских земаља, о чему речито сведочи Чингријина генеалогичка Антунина¹ и грађа коју смо сабрали истражујући различите серије дубровачке канцеларије и нотаријата. Према казивању Чингријине генеалогичке око педесет породица потиче из српских земаља (24 из Босне, осам из Србије и 14 из зетских градова)². Родоначелници ових породица у Дубровнику били су богати трговци и припадници босанске и српске властеле, а такође су се бавили трговачким пословањем. У ове последње убраја се и дубровачка породица Стано.

---

* Аутор је научни савјетник у Историјском институту САНУ, Београд.

¹ Чингријина генеалогичка је, у ствари, попис једне групе дубровачких грађана, који обухвата раздобље од три века (до 1667). Ова генеалогичка састављена је углавном на основу података из три серије Дубровачког архива: Testamenta Notariae, Liber dotius и Pacta matrimonialia. Уп. Архив Историјског института САНУ, Исписи 1500-1700, кутија 7, Genealogia Cingria, L'origini e genealogie dei cittadini Ragusei che furono in officio delle confraternite di S. Antonio, (даље: Genealogia Cingria), препис са оригинала који се чува у Дубровачком архиву. О осталим преписима уп. Р. Ђук, *Породица Сојмировић из Новоџ Брда у Дубровнику*, Историјски гласник 1-2, 1993, 13 нап. 2.

² О породицама из зетских градова уп. Р. Ђук, *Трговци из зетских градова у Дубровнику и српским земљама у средњем веку*, Средњовјековна историја Црне Горе као поље истраживања, Зборник радова са округлог стола Историјског института, књ. 3, Подгорица 1999, 153-166.

***

Властееоска породица Стано пореклом је, према Чингријиној генеалогии, из Бара. Стано, син Илијин дошао је у Дубровник око 1390. године, а са собом је донео и своју робу - жито и уље. По доласку у град оженио се Катушом, кћерком Брајка Лепчиновића, дубровачког трговца. У овом браку имао је осмеро деце: шест синова - Илију, Брајка, Марина, Барнабу, Петра (Перка, Пирка), Томаса (Тонка) и две кћери - Николету и Франушу.³ После Катушине смрти, двадесетак година касније, Стано је склопио други брак. За жену је узео Марушу, кћер Жања Ивана Пастушиновића, дубровачког трговца. У другом браку родило се седморо деце: четири сина - Жањ, Влахо, Јаков и Фрањо и три кћери - Анукла, Андриола и Маруша.⁴

Готово сви подаци о члановима породице Стано наведени у Чингријиној генеалогии могу се контролисати у осталој дубровачкој архивској грађи. Међутим, ова генеалогиија породице Стано може се, захваљујући грађи из Дубровачког архива, допунити још неким члановима. Исто тако, дубровачка грађа пружа драгоцене податке о делатности Стана Илића и његових потомака.

***

И заиста, Стано Илић је потицао из Бара. О његовом пореклу сведоче документи настали тридесетих година XV века у којима се помињу његове бројне некретнине у Бару (земља, куће, дућан и др)⁵. Стано или Станоје Илић напустио је изгледа Бар већ почетком осамдесетих година XIV века и упутио се у Дубровник а потом у Приштину, где се бавио трговачким пословима. У прво време трговао је тканинама које је набављао у Дубровнику, а затим их носио на продају у Србију. У октобру 1387. године извезао је из Дубровника веће количине тканина.⁶ И следеће године Стано Илић "de Prestina" долазио је у Дубровник ради куповине тканина. Дубровачко Мало веће одлучило је 17. марта 1388. године да Стано плати словенску царину (doanam sclauam) за тканине које је извезао из Дубровника.⁷ У то време Стано је вероватно поднео молбу за пријем у дубровачко грађанство. Само две недеље касније, 1. априла 1388. године, одлуком Малог већа, Стано Илић је примљен за дубровач-

³ Катушина "carta dotis" настала је 2. јуна 1392. године. Три сина из овог брака нису имали потомство - Илија и Брајко умрли су изгледа млади, а Марин је био свештеник. Genealogia Singria, 279.

⁴ Марушина "carta dotis" регистрована је 18. августа 1418. године. И три сина из другог брака - Жањ, Влахо и Јаков - били су свештеници. Genealogia Singria, 279.

⁵ Д. Динић-Кнежевић, *Миграције становништва из јужнословенских земаља у Дубровник током средњега века*, Нови Сад 1995, 206-207; I. Maknen, *Beziehungen zwischen Ragusaner und Albanern während des Mittelalters*, Beiträge zur Südosteuropaforschung München 1966, 380.

⁶ Живко Држић гарантовао је 18. октобра 1387. године сумом од 700 дуката општинским цариницима да тканине припадају Стану Илићу и другим "Словенима" и да у томе нису учествовали дубровачки трговци. Д. Динић-Кнежевић, *Тканине у привреди средњовековног Дубровника*, Београд 1982, 68.

⁷ М. Динић, *Одлуке већа Дубровачке Републике*, књ. II, Београд 1964, 458.

ког грађанина.⁸ Стицање дубровачког грађанства претпостављало је богато и успешног трговца,⁹ што је свакако био већ тада Стано Илић. Према томе, Стано је био родоначелник породице у Дубровнику, а његови потомци носили су презиме Стано или Стане, а нешто ређе Илић или Станетић.

Стано је наставио да се бави трговачким пословима. Према уговору од 26. октобра 1390. године власи поносници обавезали су се Стану Илићу и Николици Ђурђевићу да ће пренети два товара робе у Пријеполје. Стано и Николица такође су пратили караван.¹⁰ Осим трговачким пословима, Стано се бавио и разним кредитним трансакцијама. Као успешан трговац, стицао је све већи капитал, а исто тако и друштвени углед. О томе сведочи и чињеница што се, код поделе новостечених земљишнихседа у Сланском приморју 1399. године, налазио међу најистакнутијим дубровачким грађанима. Тада је, наиме, Стано Илић с братом, добио једну четвртину земље у десетини Радина Меданића у селу Топола.¹¹

Првих деценија XV века Стано је деловао сам или са својим пословним партнерима у Србији, Дубровнику и Венецији. Све време бавио се посредничком трговином. Продајући тканине у Србији, врло брзо се укључио у трговину производима српског рударства. У питању је била, пре свега, трговина сребром. Стога је деловао најчешће у Приштини, познатој по трговини племенитим металима и у рудницима сребра - Новом Брду и Трепчи. Иако је у поменутиим местима обављао своје послове, ипак се није тамо дуже задржавао. Као угледни члан дубровачке насеобине у Приштини, биран је 8. августа 1399. године у судску комисију, у својству судије.¹² Средином 1401. године Стано се налазио у Новом Брду, где је имао неке послове са Дубровчанином Новаком Маќедолом. Чак је доспео и у затвор, јер га је Новак оптужио да држи неко његово сребро.¹³ Наредних година послови су га одвели у Трепчу. Наиме, у марту 1405. године налазио се у Трепчи,¹⁴ а два месеца касније (5. јуна) именован је за члана судског колегија такође у Трепчи: обављао је дужност судије у спору који је вођен између двојице Дубровчана око неке робе нестале у Вучитрну.¹⁵

⁸ М. Динић, *Одлуке већа*, II, 460; Ј. Мијушковић, *Додељивање дубровачког грађанства у средњем веку*, Глас САНУ ССXLVI, књ. 9, 1961, 106 нап. 80.

⁹ М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни I*, Београд 1955, 50; Д. Ковачевић-Којић, *О домаћим трговцима у средњовековној Сребреници*, Зборник за историју БиХ 1, Београд 1995, 58.

¹⁰ Historijski arhiv u Dubrovniku (даље: HAD), *Diversa Cancellariae* 29 fol. 148'.

¹¹ Ј. Луčić, *Stjecanje, dioba i borba za očuvanje Dubrovačkog primorja 1399-1405*, Arhivski vjesnik XI-XII, 1968-1969, 161. Ово је једини документ где се помиње брат Стана Илића.

¹² HAD, *Reformationes* 31 fol. 65.

¹³ М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни II*, Београд 1962, 51.

¹⁴ Дубровачка влада упутила је 19. марта 1405. године писмо Жању Ивана Соркочеву и Стану Илићу, трговцима у Трепчи, где је наведено да све оно што нађу да је припадало Маринчету Димитровићу покупе и пошаљу у Дубровник на захтев његовог повериоца Марина Бунића. HAD, *Lettere di Levante* 4 fol. 87.

¹⁵ К. Лирчек, Стањанин, *Зборник Константијина Јиречка I*, Београд 1959, 419-420.

Стано је, у току своје дугогодишње делатности, ступао у пословну везу са већим бројем компањона. Готово сви његови компањони бавили су се посредничком трговином између српских земаља и Венеције. У трговини тканинама пословни партнер био му је Добрић Наљешковић. Према уговору од 11. јула 1408. године двојица влаха поносника обавезали су се Стану и Добрићу да ће превести 21 товар тканина и друге робе у Србију "у место Лим близу цркве Светог Петра" (ad locum Limi prope ecclesiam S. Petri).¹⁶ Стано је пословао и са Десином Николићем, дубровачким трговцем пореклом из Бара. Предмет њихове трговине биле су такође тканине, које су, ради намире дугова, морали да пошаљу у Србију крајем фебруара 1421. године.¹⁷

Новац добијен од продатих тканина Стано је улагао у куповину сребра у Србији. Сребро је потом слао у Дубровник и у Венецију. Са једним од компањона - Влахом Павловићем - основао је 19. јануара 1417. године трговачко друштво. Стано је уложио фино сребро у друштво, а Влахо је требало да њиме тргује.¹⁸ Крајем двадесетих и почетком тридесетих година XV века Стано је био сарадник браће Кабужић, познатих извозника сребра из српских земаља на Медитеран, најчешће у Венецију. Сребро и гламско сребро били су роба којом је и са Кабужићима највише трговао.¹⁹

У разним кредитним трансакцијама Стано се, судећи према сачуваним документима, јавља и као дужник и као поверилац. У прво време узимао је на кредит знатне суме новца, које је вероватно улагао у куповину робе.²⁰ Током прве две деценије XV века често је био кредитор Дубровчана, али и трговаца из српских земаља. Суме задужења кретале су се од најниже, 80 дуката, до највише, 319 дуката.²¹ Међутим, нека потраживања Стано годинама није успео да намири, па је именовао своје заступнике. Тако су Стефан Васиљевић и Мароје Ђурковић, прокуратори Стана Илића, имали задатак да иду у Србију и наплате дугове фебруара

¹⁶ HAD, Div. Canc. 37 fol. 87.

¹⁷ HAD, Testamenta Notariae 11 fol. 212-214, 4. X 1429 (Т. Десина Николића, умро у Приштини); Test. Not. 11. fol. 192-192', 14. I 1429 (Т. Новака Лијешевића, умро у Новом Брду); I. Воје, *Kreditna trgovina u srednjovjekovnom Dubrovniku*, Сарајево 1976, 307 нап. 270.

¹⁸ Стано је уложио 32 литре 6 унча 3 аксаће финог сребра по рачуну 7 дуката 3/4 по литри. Добит и штету требало је да деле по пола. HAD, Diversa Notariae 12 fol. 151'.

¹⁹ Д. Ковачевић-Кочић, *Трговачке књиџе браће Кабуџић (Caboga) 1426-1433*, Споменик САНУ СХХХVII, Београд 1999, 86, 107, 108, 113, 232, 251, 276, 298. Сребро су Кабуџићима испоручивали Станови компањони Живко Радичев и Милета Храњковић.

²⁰ Ј. Мијушковић, *Додељивање дубровачког грађанског*, 106 нап. 80; Д. Динић-Кнежевић, *Миџрације*, 206-207.

²¹ Браћа Богулин и Милаш Богдановић позајмили су 20. септембра 1408. од Стана 171 дукат 27,5 гроша на рок од три месеца; Мартин Бусатовић и Милош Ивановић задужили су се 9. јануара 1410. код Стана на суму од 319 дуката уз обавезу да дуг врате за три месеца; Лукша Мирковић и Остоја Мановић позајмили су 28. јула 1411. од Стана 155 дуката на рок од три месеца. Све три задужнице поново су регистроване 14. марта 1433. јер дуг није био измирен. HAD, Div. Canc. 47 fol. 78'. Божичко Радашиновић узео је на кредит од Стана 80 дуката на рок од осам година. HAD, Debita Notariae 13 fol. 35 (20. V 1418); I. Воје, *Kreditna trgovina*, 133 нап. 202.

1434. године.²² Дужник Стана Илића био је вероватно и Остоја Ивановић. Јер, на Станин захтев, одређена је судска комисија за Београд 17. марта 1433. године. У судском спору против Остоје требало је да Стана заступају његови прокуратори - Никола Берић и Новак Ђурђевић.²³

Двадесетих и почетком тридесетих година XV века Стано Илић је увео и своје синове у трговачко пословање - најпре Николу, који је био активан у Приштини пет година (1426-1430),²⁴ а потом Перка, Барнабу и Тонка. Ова тројица деловали су у српским земљама око четврт века. Послове су обављали одвојено, затим двојица или тројица заједно,²⁵ а такође и са својим оцем. Сребро је била роба којом су најчешће трговали.²⁶ Стано, Перко и Барнаба налазили су се у Приштини, а повремено у Новом Брду и Трепчи,²⁷ док је Тонко најдуже био у Трепчи.²⁸ Све време су, као угледни дубровачки грађани, суделовали у раду судских комисија у поменутих местима. Перко је, боравећи у Приштини узимао зајмове код многих трговаца, због чега је у лето 1433. године имао проблема. Наиме, његов поверилац, Турчин Ђорман, држао га је у оковима, јер му је дуговао неки новац. Ослобођен је тек када је Дубровчанин Радивој Богдановић платио његов дуг. После тога Перко је напустио Приштину и кренуо Албанским путем (*ad viam Albanie*). Међутим, и Радивоју Богдановићу је, као дужнику многих трговаца, био потребан новац. Стога је пошао за Перком и, стигавши га, отео му, на име дуга, четири коња вредности 13 литара сребра, затим 27 унча финог сребра и 10 дуката. Стано Илић је, у своје име и као Перков прокуратор, поднео тужбу дубровачком суду против Радивоја Богдановића 21. августа 1433. године. Спор је завршен тако што је дубровачки суд ослободио Радивоја оптужбе.²⁹

Стано и његови синови обављали су послове на веома широком простору - српским земљама, Романији, на Леванту и у Венецији. Сарађивали су углавном са дубровачким трговцима, који су годинама били

²² Станини дужници су били: Мартин Бусат, Милаш Богдановић и Павле Трипуновић Љубишић. *NAD, Div. Not.* 18 fol. 33^{at}. Уп. нап. 21.

²³ М. Динић, *Грађа за историју Београда*, књ. II, Београд 1958, 28-29.

²⁴ А. Веселиновић, *Дубровачко Мало веће о Србији (1415-1460)*, Београд 1997, 172, 245. Никола није наведен у Чингријиној генеалогiji. Можда је био Станин ванбрачни син, рођен у Србији. Марин, син Стана Илића био је, према Чингријиној генеалогiji, свештеник. *Genealogia Singria*, 279. Међутим, и он се неко време бавио трговачким пословима. У другој деценији XV века пословао је, са још неким Дубровчанима, у Венецији. *NAD, Div. Not.* 12 fol. 111 (3. I 1416).

²⁵ Петар и Тонко заједно су се задужили 11. новембра 1432. код Радослава Турчиновића, дубровачког трговца, али ни после три године дуг нису успели да измире. *NAD, Div. Not.* 19 fol. 279, 279^r (12. V 1435).

²⁶ Тргујући сребром трпели су штете, а такође су водили судске спорове. *NAD, Div. Not.* 13 fol. 272, 273^r (12. V 1422); *Lamenta de foris* 9 fol. 72 (25. VI 1432), fol. 72^r (27. VI 1432), fol. 76 (4. VII 1432). *Lam. de foris* 10 fol. 85^r, 86 (10. X 1433).

²⁷ А. Веселиновић, *Дубровачко Мало веће о Србији*, 173, 278, 280, 281, 290, 338, 349. Стано се налазио у Приштини почетком маја 1426, а Перко и Барнаба помињу се први пут у Приштини у марту, односно априлу 1433. године.

²⁸ А. Веселиновић, *Дубровачко Мало веће о Србији*, 299, 304, 349, 361, 386, 394, 438, 445, 446. Б. Милутиновић, *Дубровчани у Трепчи до 1455. године*, Зборник Филозофског факултета у Приштини, 21-22, Приштина 1993, 232, 235.

²⁹ *NAD, Lam. de foris* 10 fol. 44^r 49^r; К. Јиречек, *Историја Срба II*, Београд 1952, 331.

активни у Србији. То су, између осталих, били: Мароје Птичић и његов син Влахуша,³⁰ Никша Рендић,³¹ Станиша Васиљевић³² и други. Као и многи оновремени трговци, тако су и чланови породице Стано, ради бржег и успешнијег пословања, склапали трговачка друштва. У друштво које су закључили 25. априла 1435. године пословни партнери браће Перка и Барнабе били су Дубровчани Новак Ђурђевић и Влахуша Мароја Птичић. Друштво је располагало укупним капиталом од 540 дуката. Тројица компаноња - Новак, Перко и Барнаба - требало је да тргују у Венецији, Србији, Романији, Дубровнику и Зети. Код Влахуше, који се налазио у Дубровнику, стајала је једна књига друштва, а друга, о трговини изван Дубровника, била је код Барнабе.³³ Дакле, ово друштво је водило трговачке књиге, као што је то већ била устаљена пракса оног времена.

Византијске области и градови на обали Леванта били су, изгледа, подручја гдје је Стано Илић често трговао. Стана и друге дубровачке трговце оробили су Каталонци код Крфа 1435. године.³⁴ И Станови синови - Перко и Барнаба - трговали су у византијским градовима. Наиме, они су, са још једним Дубровчанином, узели на кредит робу код неких Турака у Јањини, али дуг нису хтели да плате. Стога су Турци ухватили 1436. године Мароја Моровића, Дубровчанина који је први дошао у Јањину, конфисковали му сву робу вредности 202 дуката и држали га у затвору осам месеци. На крају су га пустили да оде у Дубровник и поднесе тужбу против правих дужника, односно браће Стано. За то време у затвору је, уместо Мароја, остао његов син Андрија.³⁵

***

Стано Илић и његови синови, вођени жељом за уноснијим пословањем и већом зарадом, преселили су се крајем четврте и почетком пете деценије XV века у Сребреницу. То је, иначе, време када се многи дубровачки трговци померају на север због све чешћих упада Турака у јужне делове српске државе, затварања и пресецања путева, а тиме и отежаног трговачког пословања. Додуше, Стано Илић је кратко бора-

³⁰ Мароје је већ у другој деценији XV века био активан у Трепчи и Сребреници. НАД, Ref. 33, 34 passim. Касније је годинама деловао у Трепчи (1415-1450). И његов син Влахуша живео је и радио у Трепчи (1421-1438). Б. Милутиновић, *Дубровчани у Трепчи*, 223, 227. Мароје је поседовао нотарску карту којом се Барнаба, син Стана Илића задужио 4. јануара 1435. године код Влахуше, његовог сина на суму од 400 дуката. Мароје је примио 27. фебруара 1428. део дуга - 260 дуката - од Стана Илића, а остатак је требало да плати за две године. НАД, Div. Not. 21 fol. 227.

³¹ Никша Радосава Рендић пословао је у Приштини 24 (1425-1448) године. Д. Ковачевић-Којић, *Приштина у средњем вијеку*, Историјски часопис XXII, 1975, 54. Перко, син Стана Илића и Никша Рендић водили су судски спор са Иваном Милошевићем у Приштини у јуну 1432. године. НАД, Lam. de foris 9 fol. 72' (27. VI 1432).

³² НАД, Test. Not. 13 fol. 34'-35, 3. XII 1438. (Т. Станише Васиљевића, умро у Новом Брду).

³³ НАД, Div. Not. 19 fol. 267-268.

³⁴ Б. Крекић, *Дубровник и Левант (1280-1460)*, Београд 1956, 156. Међутим, није остало забележено да ли су успели да поврате изгубљене ствари.

³⁵ И. Божић, *Дубровник и Турска у XIV и XV веку*, Београд 1952, 74.

вио и пословао у Сребреници (1441),³⁶ а његови синови дуги низ година: Петар и Барнаба по тринаест година - од 1440. до 1452.³⁷ Тонко је нешто касније дошао у Сребреницу и такође боравио тринаест година - од 1442. до 1454.³⁸ О пословању браће Стано у Сребреници мало се зна. Сребро и тканине заузимали су свакако најважније место у њиховој трговини. Бавили су се и осталим уносним пословима. Као успешни и богати трговци браћа Станетић - Тонко, Барнаба и Петар били су, са још двојцом Дубровчана, закупци царине деспота Ђурђа Бранковића у Сребреници 1444. године.³⁹ Поред Сребренице, пословали су и у рудницама у њеној близини - Пуста Сребреница и Сасе,⁴⁰ али и у рударским местима у српском делу Подриња - Црнчи и Зајачи.⁴¹ Сва тројица су учествовала у раду судских комисија за спорове међу Дубровчанима у Сребреници, а такође и у поменутих суседним местима - јављају се у својству конзула, судија, а најчешће тужених и тужитеља. Кратко време (1444) у Црнчи се помиње Стипан Станетић,⁴² а у Сребреници (1447) Симко Станетић,⁴³ који су, по свој прилици, били унуци Стана Илића. Они се, иначе, не налазе у Чингријиној генеалогiji и вероватно су били синови Николе Стано, који такође није забележен у Чингријиној генеалогiji. Дакле, чланови породице Стано били су активни у српским земљама кроз две, а можда и три генерације.

Стано Илић је такође одржавао пословне везе и са Баром, градом из којег је потекао. На то упућује чињеница што је, поред бројних некретнина, у Бару имао и дућан.⁴⁴ Међутим, о његовој делатности у Бару нема података. Можемо се само надати да ће наредна истраживања дубровачке и которске грађе донети нова сазнања. За сада се може претпоставити да су послове у Бару обављали његови синови или рођаци, затим прокуратори и фактори.

Стано Илић и његови синови - Перко, Барнаба и Тонко су, уредо са богаћењем и економским успоном, стицали и друштвени углед у Дубровнику. Тако су се, у време поделе новостечених земљишних поседа у Конавлима 1423. и 1427. године, налазили међу најугледнијим дубровачким грађанима. Тачније, Стано Илић са синовима добио је тада две

³⁶ Д. Ковачевић-Којић, *Стипановићиво средњовековне Сребренице* (у рукопису). Захвална сам ауторки што ми је омогућила да овај рад користим у рукопису.

³⁷ А. Веселиновић, *Дубровачко Мало веће о Србији*, 454, 465, 470, 472, 473, 477, 480, 494, 533, 546, 547, 552, 575, 576, 577. Петар и Барнаба помињу се први пут у Сребреници 16. августа 1440. године. У то време имали су изгледа и неке послове у Фочи и Вишеграду. Јер, 6. и 8. августа 1440. против њих је водио судски спор Јероним, син магистра Јакова из Фераре у Вишеграду или Фочи. Исто, 453. Јероним је, иначе, трговао првцем. Уп. С. Ђирковић, *Стефан Вукчић Косача и његово доба*, Београд 1964, 75, 138.

³⁸ А. Веселиновић, *Дубровачко Мало веће о Србији*, 465, 472, 473, 477, 517, 535, 542, 571, 573, 588, 597.

³⁹ Уп. опширније: М. Динић, *За историју рударства I*, 76.

⁴⁰ А. Веселиновић, *Дубровачко Мало веће о Србији*, 549, 553, 554.

⁴¹ Исто, 542, 548, 553.

⁴² Исто, 482.

⁴³ Исто, 533.

⁴⁴ Д. Динић-Кнежевић, *Миграције*, 206-207.

четвртине земље.⁴⁵ У конавоском рату, који су Дубровчани водили са Радославом Павловићем (1430-1433), Стано је имао значајну улогу. Јер влада га је изабрала 6. јуна 1430. године за управника дубровачке војске на Бргату са платом од једног дуката дневно.⁴⁶ Стано је, као имућан и угледан трговац, ушао пре 1430. године у ред Антунина, корпорацију најбогатијих трговаца, бродовласника и финансијера.⁴⁷ Често је био епитроп тестамената истакнутих дубровачких трговаца.⁴⁸ Исто тако, обављао је послове татора и прокуратора.⁴⁹ Његови синови и кћери склапали су бракове и орођавали се са угледним грађанским породицама - Хранковић, Котруљевић, Ђурковић, Касела, Бутковић и другим.⁵⁰

Више од пет деценија дуга и успешна пословна каријера Стана Илића завршена је средином XV века. Тачан датум његове смрти није познат. Станин тестамент писан је 27. јануара 1448. у Дубровнику, а регистрован 8. фебруара исте године, такође у дубровачкој канцеларији,⁵¹ што значи да је умро између поменутих датума. Нажалост, Станин тестамент нам није био доступан. Јер, он би нам свакако пружио више појединости о његовом пословању, покретним и непокретним добрима, породици и слично.

Чланови породице Стано поседовали су, нема сумње, знатна добра у Дубровнику, српским земљама и Бару, граду из којег су потекли. Зна се само да су поседовали земљу у околини Дубровника (Сланско приморје, Конавли),⁵² а такође и бројне некретнине у Бару. Највећи део или сва непокретна добра у Бару Стано је продао 1438. године. Наиме, 12. фебруара продао је једну кућу Марину de Comi из Бара, а месец дана касније, Баранину Марину Курјаку кућу и дућан, затим маслињак са преко 200 стабала, виноград, воћњак са јабукама и смоквама и обрадиво земљиште вредности 240 дуката.⁵³

***

Чланови породице Стано врло брзо су, као дубровачки грађани, урасли у привреду и друштво града под Срђем. Бавили су се углавном посредничком трговином између српских земаља и Медитерана. Најинтензивније су пословали од краја двадесетих до краја четрдесетих година XV века, односно у време привредног успона српских земаља с једне, и Дубровника, с друге стране. Управо захваљујући трговачком пословању стекли су богатство и углед. Већ је родоначелник породице у Дубровнику - Стано Илић - ушао у круг Антунина. Као и остале дубровачке гра-

⁴⁵ Р. Грујић, *Конавли под разним ѿсјодарима од XII до XV века*, Споменик СКА LXVI, 1926, 60.

⁴⁶ Ђ. Трухелка, *Конаовски рај*, Гласник земаљског музеја у Сарајеву XXIX, 1919, 161, 163-164.

⁴⁷ Genealogia Cingria, 279. Уп. Р. Ђук, *Трговци из зейских ѿрадова*, 159.

⁴⁸ HAD, Test. Not. 11 fol. 212-214; Test. Not. 13 fol. 34'-35.

⁴⁹ А. Веселиновић, *Дубровачко Мало веће о Србији*, 338, 349.

⁵⁰ Genealogia Cingria, 279-281.

⁵¹ HAD, Test. Not. 14 fol. 149-150'; Д. Динић-Кнежевић, *Миѿрације*, 206-207.

⁵² Уп. нап. 11 и 45.

⁵³ Д. Динић-Кнежевић, *Миѿрације*, 206-207.

ђанске породице поседовали су богатство, али не и власт и вероватно су желели да уђу у дубровачко Велико веће, односно да имају политичка права. Нажалост, та жеља није им се испунила. Смрћу Фрање, праунука Стана Илића 1555. године угасила се мушка грана ове породице у Дубровнику. Породица Стано деловала је у Дубровнику око 165 година и то кроз четири генерације.

Ruža ČUK

THE STANO FAMILY FROM BAR DURING THE MIDDLE AGES

The Summary

This paper, based on the *Genealogy of Cingria* (lat. *Genealogia Cingria*) and other documents, investigates the history of the Stano family of Dubrovnik during the late medieval and early modern periods. Originally from Bar, Stano Ilic, the family founder, moved to Dubrovnik at the beginning of the 1390s. He and the majority of his descendants acquired wealth and power through trade between Serb lands and the Mediterranean. Stano joined the circle of Antunins, the corporation of Dubrovnik's most distinguished merchants, shipowners, and financiers. Most active between the second and fourth decades of the fifteenth century, the Stano family lived and worked in Dubrovnik for four generations, about 165 years (until 1555), and in Serb lands for two or three generations.